

ЗАЈЕДНИЧКА ДЕКЛАРАЦИЈА

Заједнички консултативни одбор је једно од тела настало на основу Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Републике Србије. Овај одбор омогућава организацијама грађанског друштва обеју страна да прате напредак Републике Србије на путу у Европску унију и да дају препоруке на које треба да обрате пажњу Влада Републике Србије и институције ЕУ. Заједнички консултативни одбор схвата појам грађанског друштва као појам који укључује и организације послодаваца, синдикате и друге економске, друштвене и грађанске интересе.

Заједнички консултативни одбор има 18 чланова, по девет са сваке стране, који представљају Европски економско-социјални комитет и цивилно друштво Републике Србије. У садашњем сазиву, ЗКО-ом председава **Ана Милићевић-Пезељ** члан Европског економско-социјалног комитета и извршни секретар Савеза самосталних синдиката Хрватске, и **Бошко Савковић**, генерални секретар Уније послодаваца Србије.

Чланови Заједничког консултативног одбора одржали су консултације са организацијама цивилног друштва из Србије о успостављању повољног грађанског простора и стању демократије у Србији. Разматрали су стање односа између Србије и ЕУ и предстојећи рад Србије на приступним преговорима, као и владавину права и функционисање демократских институција и независних тела у земљи. ЗКО је посветио пажњу и стању социјалног дијалога у Србији.

1. Стање односа између ЕУ и Србије и процеса приступања ЕУ

- 1.1 ЗКО констатује да је Србија од последње његове седнице, отворила Поглавље 9 (Финансијске услуге), тако да сада број отворених поглавља досеже број 17 (од којих су два привремено затворена). ЗКО понавља позив државним органима Србије да улажу веће напоре на испуњењу мерила за отварање и затварање

поглавља, посебно прелазних мерила у поглављима о владавини права (Поглавља 23 и 24) и политичким критеријумима.

- 1.2** Чланови ЗКО поздрављају налазе садржане у Извештају Европске комисије о Србији за 2019. годину, који прати „Саопштење о политици проширења Европске уније за 2019. годину“ (2019 Communication on EU Enlargement Policy), објављено у мају 2019. године. ЗКО позива државне органе Србије да веома пажљиво анализирају налазе садржане у извештају и да спроведу препоруке.
- 1.3** ЗКО позива нови сазив Европског парламента и нову Европску комисију да наставе да пружају подршку политици проширења ЕУ и да унапреде механизме ангажованости на Западном Балкану. ЗКО, такође, позива Хрватску која ће у предстојећем периоду председавати Саветом Европске уније, да обезбеди нови подстрек процесу проширења на Самиту између Европске уније и Западног Балкана, који ће се одржати у мају 2020. године.
- 1.4** ЗКО је примио к знању узнемирујући развој ситуације, који је описан у Извештају „Freedom House“ за 2019. годину, у коме је стање демократије у Србији окарактерисано као „делимично слободно“, због „погоршања изборних услова, континуираних покушаја Владе и провладиних медија да подрију рад независних новинара кроз кампање дискредитације и правне поступке и фактичку акумулацију извршне моћи у рукама председника Александра Вучића, која је у конфликту са његовим уставним овлашћењима.“ По индексу слободе штампе у свету, према Репортерима без граница, Србија пала за додатних 14 места (након пада за 10 места у 2018. години у поређењу са 2017. годином) и сада заузима 90. место на свету (од 180 земаља и територија). Чланови ЗКО са жаљењем истичу да у наведеном извештају јасно стоји да је „Србија постала место у којем бавити се новинарством није безбедно, а нема ни подршку државе“¹.
- 1.5** ЗКО позива државне органе Републике Србије и институције у ЕУ да се баве питањем елемената „заробљавања државе“ идентификованих у Саопштењу о политици проширења ЕУ за 2019. годину. ЗКО понавља свој позив институцијама Европске уније да на делотворнији начин прате реформе у области владавине права у земљама кандидатима за чланство у ЕУ, одобравајући независну анализу механизма који угрожавају демократију и воде ка „заробљавању“ јавних институција у политичке сврхе².

¹ <https://rsf.org/en/serbia>

² Дobar пример таквог механизма би могао бити „Прибе извештај“ из 2015. године који је допринео превазилажењу озбиљне ситуације у Северној Македонији. “ Види више у:

2. Владавина права и функционисање демократских институција

- 2.1** ЗКО изражава задовољство што је Финска, која тренутно председава Саветом Европске уније, организовала тематску дебату о владавини права на нивоу Савета за опште послове и што постоје јасни знаци да ће Саопштење Европске комисије „Јачање владавине права у Унији: план акције“ из јула 2019. године, служити као основа за нове иницијативе у области законодавства и креирања политика. ЗКО позива нови сазив Европског парламента и нову Европску комисију да осигурају неопходне пратеће активности у вези са недавним иницијативама за јачање владавине права и основних права у Европској унији као и на Западном Балкану.
- 2.2** ЗКО такође изражава наду да ће у процесу именовања новог комесара задуженог за политику проширења, посебна пажња бити посвећена провери компетенција кандидата који ће веродостојно промовисати владавину права и основна права. ЗКО изражава задовољство због сазнања о новим иницијативама за надгледање реформе правосудног система и борбе против корупције у земљама проширења, које је покренула Европска комисија, као што су анкете о правосуђу и нова методологија контроле рада правосуђа, која ће садржати претходно прикупљене податке из правосуђа, који треба да обезбеде детаљнији увид у стварни квалитет реформи.
- 2.3** Чланови ЗКО поновили су став Европског економског и социјалног комитета, који је наглашен мишљењима овог тела и извештајима Сталне студијске групе о основним правима и владавини права, да је важно установити нов механизам за годишње извештавање о владавини права и основним правима, који би ујединио све државе чланице Европске уније, и да заштиту владавине права и основних права треба на адекватан начин финансирати из новог буџета Европске уније. ЗКО је нагласио да само кроз доследне интерне акције које се баве изазовима у оквиру Европске уније и њених држава чланица, Европска унија може деловати као поуздан и снажан промотер владавине права у преговорима о приступању Републике Србије Европској унији.
- 2.4** Чланови ЗКО сагласни су са оценом Европске комисије која је изнета у Извештају о Србији за 2019. годину, да се поларизована политичка сцена у Србији негативно одражава на рад демократских институција, нарочито Народне скупштине. Такође су сагласни да је неопходно, по хитном поступку, створити простор за истинску међустраничку дебату и услове за смислено учешће опозиције у Народној скупштини. ЗКО подржава недавне напоре Факултета политичких наука Универзитета у Београду и неколико невладиних организација у Србији, као и Европског парламента, да омогуће дијалог између владајуће коалиције и опозиције и подстиче коришћење ових механизма посредовања и дијалога. Циљ дијалога треба да буде постизање оперативног и обавезујућег споразума о мерама

за пуно спровођење препорука Канцеларије за демократске институције и људска права ОЕБС-а („ODIHR”) о изборном процесу, најмање шест месеци пре одржавања избора.

2.5 Чланови ЗКО изражавају забринутост због тренда злоупотребе јавних функција од стране представника извршне власти за време изборних кампања у Србији и недостатка реакције од стране релевантних државних институција (Агенције за борбу против корупције, тужилаштва, Регулаторно тело за електронске медије). ЗКО позива на хитно спровођење препорука Канцеларије за демократске институције и људска права („ODIHR”) и домаћих организација цивилног друштва за унапређење законодавног оквира за одржавање избора и изборних кампања, а пре свега препоруке о раздвајању политичке партије и државе, на време, пре следећих парламентарних избора планираних за 2020. годину. ЗКО предлаже Влади Србије и ЕУ да позову Канцеларију за демократске институције и људска права да објави мишљења на све предложене измене изборног законодавства и јавно објави оцену испуњености њихових препорука из претходних изборних циклуса, а на основу консултација са релевантним домаћим организацијама цивилног друштва.

2.6 ЗКО наглашава забринутост у погледу недавно усвојеног Закона о заштити података о личности, јер не обезбеђује смернице за спровођење и уводи неколико неоправданих изузећа у вези са приватношћу података које прикупљају безбедносне институције. ЗКО још једном осуђује неодговорно руковање приватним подацима од стране државних органа и неовлашћено цурење осетљивих личних података грађана, организација цивилног друштва, медија и синдикалних активиста који истичу проблеме у управљању.

2.7 ЗКО позива државне органе Републике Србије и Европске комисије да осигурају да све значајне информације о процесу приступања, укључујући извештаје о екстерној евалуацији и анализе стручњака, буду јавно доступне у право време, што ће омогућити грађанима Србије, новинарима, независним стручњацима и браниоцима људских права да учествују у демократском надзору процеса реформи које води држава.

2.8 У вези са стратешким оквиром за реформу јавне управе, ЗКО препоручује још једном да Влада Републике Србије почне консултације са организацијама цивилног друштва о стратешким документима, у најкраћем могућем року, да у великој мери промовише ове консултације како би се свим заинтересованим организацијама цивилног друштва пружила прилика да учествују у њима и да извештаје о овим консултацијама учини јавним, јасно описујући све примљене предлоге, у складу са новоусвојеним Законом о планском систему. У вези са развојем и координацијом политике, ЗКО препоручује да Влада Републике Србије у потпуности спроводи

Закон о планском систему, који уводи механизме за обављање редовних јавних консултација, и то у раној фази процеса креирања политике, када се припремају реформе и правни предлози.

2.9 ЗКО констатује да је Влада Републике Србије предузела неке кораке ка решавању проблематичне праксе именовања и поновног именовања вршилаца дужности руководиоца на вишим позицијама у државној служби. ЗКО тражи од Владе Републике Србије да осигура даљу деполитизацију државне управе, нарочито у погледу ангажовања нових чланова особља.

3. Независна тела у Републици Србији

3.1 Чланови ЗКО снажно захтевају потпуно поштовање независности судских и других институција које су одговорне за очување владавине права, борбу против корупције и поштовање основних права. Чланови ЗКО изражавају забринутост зато што измене и допуне Устава Републике Србије, које је предложила Влада Републике Србије, неће створити предуслове за независно судство, слободно од политичког утицаја, и осуђује нападе високо позиционираних политичара и провладиних организација цивилног друштва на стручна удружења правника, судија и тужилаца, који су критиковали предложене измене и допуне Устава Републике Србије. ЗКО истиче да измене Устава Републике Србије треба да омогуће регрутовање у судству засновано на заслугама, те стога институција задужена за именовање, унапређење, обучавање, организацију и кажњавање судија треба да буде независна и ефикасна, да је чине чланови независни од политичког утицаја, како законодавног тако и извршног.

3.2 ЗКО је у потпуности сагласан са оценом Европске комисије из Извештаја о Србији за 2019. годину, да улога независних тела у Србији треба да буде хитно загарантована и подржана и да независна регулаторна тела треба да буду оснажена да обављају своју улогу праћења и надзора, проактивно и делотворно и у пуном капацитету (нпр. именовања чланова Одбора Агенције за борбу против корупције и заменици Заштитника грађана). ЗКО је сагласан да улога независних тела треба да буде у потпуности прихваћена, да се на адекватан начин прате њихове препоруке, да капацитети ових институција буду ојачани, што подразумева буџет и особље, и да њихова функционална независност мора да буде гарантована у пракси.

3.3 Чланови ЗКО још једном позивају државне органе Републике Србије да обезбеде услове за независно деловање Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ), као и других независних регулаторних тела и слободних струковних удружења, и да обезбеде примену њихових одлука. Они истичу да независност РЕМ-а треба да буде унапређена како би ово тело имало могућности да чува медијски плурализам и

да се на делотворан начин бори против говора мржње и дискриминаторне терминологије.

3.4 ЗКО позива Владу Републике Србије да доврши поступак измене и допуне Закона о заштитнику грађана, како би се избегло смањење постојећег нивоа заштите људских права и адекватно спровођење новоусвојеног Закона о спречавању корупције. ЗКО истиче да улога Агенције за борбу против корупције, као кључне институције за ефикасну борбу против корупције, треба да буде ојачана и да агенција треба да има снажнији мандат када се говори о откривању и спречавању корупције и да благовремено спроводи своје обавезе који се односе на контролу финансирања странака и изборног процеса. ЗКО позива државне органе Републике Србије да сарађују са агенцијом и да пруже одговоре на извештаје и инструкције агенције, у складу са законом.

3.5 ЗКО констатује изванредан напредак у смањењу примене хитног поступка и још једном позива Владу Републике Србије да појасни услове који су потребни да би закони могли да се доносе по хитном поступку.

3.6 ЗКО констатује што је Народна скупштина Републике Србије, после више година, коначно размотрила на пленарном заседању Годишњи извештај Заштитника грађана, као и извештаје других независних тела, и иако није задовољан квалитетом дебате и недостатком обавезе да се препоруке независних тела спроведу. ЗКО подсећа државне органе Републике Србије на кључну улогу коју има Заштитник грађана и на њихову обавезу да спроводе његове препоруке. ЗКО са забринутошћу уочава да невладине организације које учествују у националном превентивном механизму сматрају да се сарадња са Канцеларијом Заштитника грађана, у последње време смањила.

3.7 У вези са предложеним Нацртом измена и допуна Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, ЗКО захтева од Владе Републике Србије да грађанима омогући слободан приступ информацијама, без непотребних ограничења (у смислу обележавања информација као поверљивих или ограничавања приступа када се ради о државним предузећима, Трезору и Народној банци Србије).

4. Успостављање повољног грађанског простора и стање у ком се налази грађански дијалог у Републици Србији

4.1 ЗКО је сагласан са оценом Европске комисије у Извештају о Србији за 2019. годину, да нема напретка ка успостављању повољног окружења за развој и

финансирање цивилног друштва и да су неопходни даљи напори како би се осигурала систематска сарадња између Владе и цивилног друштва.

- 4.2** ЗКО снажно осуђује нападе организације цивилног друштва од стране представника Владе, Народне скупштине и медија чији је оснивач Влада и позива државне органе Републике Србије да учине све што је у њиховој моћи да изгреднике и налогодавце приведу правди.
- 4.3** ЗКО позива Владу Републике Србије да усвоји и примени Медијску стратегију на транспарентан начин, без непотребног одлагања, и да реши кључна питања која су истакла независна удружења новинара. ЗКО поздравља недавно успостављање Платформе Три слободе од стране представника 20 организација цивилног друштва за заштиту грађанског простора у Србији, у циљу заштите и промовисања слободе удруживања, окупљања и информисања.
- 4.4** Када је реч о правном оквиру повољном за грађанско друштво, чланови ЗКО поново упућују своје препоруке са претходних састанака о наглашеној потреби за усвајање нове Републичке стратегије за стварање окружења повољног за организације цивилног друштва, са акционим планом, побољшања у вези са слободом удруживања и слободом окупљања, добровољног рада, развоја хуманитарног рада и опредељивања јавних средстава за организације цивилног друштва.
- 4.5** Када је реч о институционалном оквиру за учешће у процесу одлучивања, чланови ЗКО поново истичу потребу за побољшање, у смислу унапређења механизма за сарадњу са цивилним друштвом, применом и поштовањем заједничких стандарда за ефективно укључивање организација цивилног друштва у процесу консултација у јавним установама.

5. Стање социјалног дијалога у Србији

- 5.1** Чланови ЗКО поново истичу потребу да државни органи Републике Србије воде искрен, а не само формални, трипартитни социјални дијалог у оквиру Социјално економског савета, да консултују Национални конвент о ЕУ и друге платформе цивилног друштва на обухватнији и систематичнији начин у свим фазама и по свим релевантним поглављима у преговорима о приступању Републике Србије Европској унији. ЗКО позива социјалне партнере да ближе сарађују са Делегацијом Европске уније у Србији, али и да директно сарађују са институцијама Европске уније..

- 5.2** Чланови ЗКО сагласни су са оценом Европске комисије у Извештају о Србији за 2019. годину да је социјални дијалог у Србији и даље слаб, нарочито у погледу укључивања социјалних партнера у политике од значаја за економски и друштвени развој. ЗКО још једном позива државне органе Србије да се фокусирају, у блиској сарадњи са социјалним партнерима и другим организацијама цивилног друштва, на структурне реформе у области социјалне политике, пореског система, образовања и запошљавања, у циљу смањења сиромаштва и неједнакости који су још увек значајно високи у Србији. Приликом усвајања кључних реформи и закона, ЗКО подсећа државне органе Србије на значај обављања квалитетних дебата и анализе у Народној скупштини Републике Србије.
- 5.3** Чланови ЗКО истичу да је неопходно рано укључивање социјалних партнера у припрему нацрта закона са ресорним министарствима како би се побољшао квалитет информација и омогућила продуктивнија дискусија у Социјално економском савету (СЕС). ЗКО истиче да препоруке и мишљења СЕС-а треба да укључују и мишљења која нису у складу са већинским ставом како би се омогућило члановима који су гласали против или који су били уздржани да прикажу своја мишљења релевантним доносиоцима одлука. ЗКО тражи да предлози закона о којима је СЕС водио дискусију буду пропраћени препорукама и мишљењима СЕС-а приликом њиховог подношења Народној скупштини.
- 5.4** ЗКО истиче да је социјални дијалог, као прво и основно, ствар социјалних партнера. Ипак, и други актери могу бити укључени на одговарајући начин – преко одбора и ширих друштвених форума социјални дијалог може укључити и представнике академске заједнице, невладине организације, стручне групе, струковна удружења и организације незапослених, samozапослених и потрошача – све оне који имају интерес и знање да транзициони процес учине ефикаснијим, транспарентнијим и што је могуће праведнијим. Представници ових институција/организација могу да учествују без права гласа у раду специјализованих сталних одбора.
- 5.5** Чланови ЗКО истичу потребу за унапређење колективног преговарања као неопходног услова за делотворан трипартитни социјални дијалог, нарочито у приватном сектору. Они позивају Социјално економски савет да размотри, бар једном годишње, стање колективног преговарања у Србији, као и статус и спровођење колективних уговора на различитим нивоима.
- 5.6** ЗКО позива председника Владе и министре, чланове Социјално економског савета, да активно учествују у раду Социјално економског савета и да присуствују седницама, посебно оним на којима се разматра стање слободе синдикалног организовања, остваривања права радника, те друга питања која су од интереса за унапређење економско-социјалног и привредног амбијента.

5.7 ЗКО још једном истиче улогу коју имају социјални партнери у дигиталној трансформацији и позива државне органе Србије да их на бољи начин и ефективније укључе, кроз колективне уговоре, у процес доношења мера политике. Чланови ЗКО истичу да ће социјални дијалог бити од кључног значаја у раду на ублажавању ефеката дигиталне револуције на будућност рада и радних односа. ЗКО још једном позива државне органе Србије да у тесној сарадњи са социјалним партнерима, прописе који уређују област рада и социјалне политике прилагоде дигитализованом друштву.

5.8 ЗКО налаже својим копредседавајућим да ову заједничку декларацију проследи Савету за стабилизацију и придруживање, Одбору за стабилизацију и придруживање, Европској служби за спољно деловање, Европској комисији и Влади Републике Србије.

5.9 ЗКО је сагласан да тема политичких Копенхагенских критеријума за приступање буде стални део програма састанака ЗКО као и тема простор за деловање грађанског друштва.

* * *

Наредна седница Заједничког консултативног одбора одржаће се у Бриселу у фебруару 2020. године (оквирни датум је 28. фебруар).
